

JURNAL

ПЕNTPȢ PESПÎNDIPEA ШTIINЦЕЛОРȢ NATȢPAЛЕ ШI ESAKTE, ÎN TOATE KЛASEЛE.

Pediцeatȣ

de

Profesor Doctor Iuliu Barash.

№ 2. **(Anȣл алȣ dȣoiлea)** **Бȣkȣpeшti.** **Ianȣapie 8, 1857.**

Konpindepea: Кpокodiлȣлȣ din Niлȣ; Fокȣл чentpaлȣ in sinȣл пъminiтȣлȣi.

Kpokodiлȣлȣ din Niлȣ.

Креацiȣniле Natȣpeĭ sîntȣ пліne de mistepe. Nȣ sîntemȣ în stape a ne esплiка: de че кȣtape кліmъ a продȣsȣ кȣtape animaлȣ? Sîntȣ întp'adевърȣ animaле a къpорȣ esistinцъ se esплiкъ пpin natȣpa кліmeĭ. Чea maĭ mape napte din animaле se aflȣ în aчeste кondiцiȣnĭ. Kînd ȣnȣ animaлȣ este локȣitорȣ алȣ кліmелорȣ калde, atȣnчĭ елȣ se apatъ maĭ în toate цъpiле ȣnde esistъ o кліmъ anaлогъ. S. E. maĭmȣцеле sîntȣ локȣitорiĭ кліmелор калde, de aчeea maĭ în toate кліmеле калde din amîndoъ kontinentеле, esistȣ maĭmȣцe, de шi în difepite локȣpĭ se aflъ difepite sneцe, dapȣ toate sîntȣ maĭmȣцe. O esчепцiȣne faкȣ ȣnеле animaле кape esistȣ nȣmaĭ întp'ȣnȣ локȣ, fъpъ ка sъ пȣtemȣ a ne esплiка, de че Natȣpa a продȣsȣ aчestȣ animaлȣ deoseвitȣ nȣmaĭ în aчestȣ локȣ, кape nȣ apatъ nічĭ o naptiкȣлapitate însemnatъ, пpin кape s'ap deoseвi din челе-лалte локȣpĭ. Кpокodiлȣлȣ este ȣnȣ asemenea animaлȣ; елȣ este d'o fъптȣpъ шi d'o fipe кȣ totȣлȣ naptiкȣлapъ. Este ȣnȣ animaлȣ кape tpъeшte în апъ, însъ nічĭ în apa мъpiлор nічĭ în toate лакȣpiле чi nȣmaĭ în апеле кȣpгъtoape saȣ pîȣpĭ, апоĭ nічĭ în toate pîȣpiле nȣ se гъseшte, чi nȣmaĭ în ȣnеле пpiвiлeцiate de natȣpъ. Sîntȣ nȣmaĭ пȣцine pîȣpĭ пe пъmîntȣ

în каре tpъеште крокоdілȣл; апоĭ fie-каре dintp'aчeste pîȣpĭ se aflъ în цъpĭ depъptate ȣna de alta ppin ȣȣte de mile цeorpafiче. Aчeste pîȣpĭ sîntȣ maĭ кȣ seamъ: Nilȣлȣ din Eцiptȣ, Гангȣлȣ din India opientalъ шi Orenoco din Amepika; ȣпȣлȣ mepцe de ла Estȣ ла Best (Orenoco); алтȣл de ла Nopdȣ ла Sȣdȣ (Гангȣлȣ) шi алȣ tpeilea de ла Sȣdȣ ла Nopdȣ (Nilȣ). Kîte tpeле se aflъ ръsпîndite în tpeĭ kontinente, adeкъ: Nilȣл în Afpika, Гангȣлȣ în Asia шi Orenoco în Amepika; înкъ ȣпȣ лȣкpȣ aȣ aчeste tpeĭ pîȣpĭ de komȣпȣ, adeкъ, toate se aflъ în клime foapte калde; кȣ toate aчeste пȣ пȣtemȣ a ne esпліка de че se aflъ крокоdілȣлȣ пȣmaĭ în aчeste tpeĭ pîȣpĭ din Eцiptȣ, India шi Amepika mepidionaлъ, шi пȣ în алtеле, каре кȣpгȣ totȣ în клimeле калde?

De aчeea amȣ zisȣ, къ кpeaцiȣпеле Natȣpeĭ, sîntȣ mistepioase шi opĭ kîte stȣdiĭ вomȣ faче, totȣ ne pъmîne ȣпȣ пȣпktȣ, ȣп чeva neînцeлesȣ.

Dap daкъ пȣ шtimȣ каȣza, de че крокоdілȣ se aflъ tokmaĭ în Nilȣ, Гангȣ шi în Orenoco? Totȣ шtimȣ natȣpa, fopma шi fipea aчestopȣ animaле кȣpioase, de aчeea o sъ вopбimȣ aiчĭ чeva despre dînsele.

Крокоdілȣл din Nilȣ (Crocodilus vulgaris), este ȣпȣ animaл din класa pentililop, (tîpitoapeлop) însъ se deoseбeште în papoptȣл Anatomieĭ de toate pentiiле ppin mȣлte чipkonstanцe paptikȣлape; întpe алtеле, пȣmaĭ елȣ din toate pentiiле ape ȣп kopȣ (inimъ) îmпъpцitȣ în patpȣ desпъpцitȣpĭ, întokmaĭ ка omȣлȣ шi алte animaле sȣpepioape (mamifepe шi пasъpĭ). Kopпȣлȣ sъȣ ape o fopmъ лȣпгъpeaцъ, лapгъ, чeva tȣptitъ de ла paptea spinъpeĭ кътpe a бъpцiĭ шi елȣ ажȣпце ла o лȣпцime de tpeĭzeчĭ пiчoape kîndȣ e kpeskȣtȣ. Пe paptea dopsaлъ (a spinъpeĭ) a kopпȣлȣĭ sъȣ ape ка niшte плакȣe saȣ solzĭ гpoшĭ шi пъtpaцĭ de koloapea oaкeшъ бъtîndȣ în вepde, dapȣ пe paptea бъpцiĭ ape niшte solzĭ гaлбeнĭ шi sȣбцipĭ. Kапȣлȣ лȣĭ e tȣptitȣ, лatȣ d'îndъpъtȣ шi înгȣstȣ d'înainte, îmбpъкatȣ к'o пeлiцъ sȣбцipe; гȣpa sa n'ape бȣze, dapȣ фълчiле sîntȣ лȣпцĭ, aвînd o mȣлцime de dinцĭ koпiчĭ askȣцiцĭ, каре sîntȣ viziбiлĭ шi пe din afapъ; лimбa лȣĭ e къpпoasъ, întpeaгъ шi лipitъ în toatъ лъцimea eĭ пe fȣndȣлȣ гȣpeĭ. Nъpiле лȣĭ aȣ niшte капaчe ppin каре sъ se пoatъ înkide шi deskide. Okiĭ 'ĭ sîntȣ dipiцeaцĭ în sȣsȣ, шi aȣ kîte 2 плeoпe шi o a tpeia пȣmitъ пepdea, каре o гъsimȣ шi ла пasepĭ; în dъpъtȣл okilopȣ se aflъ ȣpekiле каре шi еле пotȣ sъ se înkinzъ шi sъ se deskizъ ppintp'ȣпȣ капакȣ dȣпъ вoinцa animaлȣлȣĭ. Гîtȣлȣ крокоdілȣлȣĭ e skȣptȣ шi e foapte tape în kîtȣ animaлȣлȣ пȣ пoate sъ'лȣ miшче; вȣpta лȣĭ e mape шi se tepminъ ppintp'o koadъ askȣцitъ, kompimatъ în dpeapta шi în stînga; челе patpȣ пiчioape 'ĭ sîntȣ skȣpte, ла челе de înainte aȣ kîte 5 шi ла челе de d'îndъpъtȣ kîte 4 deцete, каре aȣ ȣпгiĭ шi каре sîntȣ kpeskȣte ȣna de alta ppintp'o пeлiцъ каре sepвъ animaлȣлȣĭ spre a ȣшȣpa плȣtipea sa în апъ. Osȣлȣ spinъpeĭ e kompȣsȣ de 68 вepteбpe шi sплina e kpeskȣtъ кȣ stomaкȣ.

Aчestȣ animaлȣ tpъeшte în Nilȣ шi în ȣпеле лакȣpĭ шi pîȣpĭ din Eцiptȣ, каре sîntȣ în komȣnikaцiȣпe кȣ Nilȣ. Noaptea se adȣпȣ în soчietъцĭ mapĭ шi se плimбȣ împpeȣпъ în апъ, dapȣ zioa esȣ din апъ, se кȣлкȣ пe maлȣлȣ nisinosȣ înкълzindȣ-se ла кълdȣpa soapeлȣĭ apzъtopȣ din клima aчeasta шi pъmîne în astъ poziцiȣпe ope întpeцĭ nemiшкatȣ, пapкъ e moptȣ. Apoĭ kîndȣ кълdȣpa e ppea mape, atȣпчĭ цine гȣpa deskisъ, каре este aшa de mape, în kîtȣ пasъpea че se пȣmeшte flȣepaшȣ (fiind-къ flȣepъ kînd este sъ пloвъ), intpъ în гȣpa крокоdілȣлȣĭ, se пlimбъ п'ак'оло, гonindȣ кeapȣ mȣшtiле каре se pъtъчeskȣ în aчeastъ гoлiчiȣпe pepikȣлoasъ, шi пasъpea aчeasta пȣ пъцeште nimikȣ. Pp imъвapa, femeла крокоdілȣлȣĭ пȣпe 100 de oaъ de mъpimea ȣпȣĭ oȣ de гîskъ, каре sîntȣ înгpoпate în nisiпȣлȣ apzъtopȣ d'aколо ка sъ se клочeaskъ, însъ ea pъmîne лîпгъ dînseле шi ле пъzeште de opĭ-че pepiколȣ. Sînt аколо вȣлtȣpĭ шi maĭ кȣ seamъ ȣп animaл mamifepȣ пȣmitȣ Ichneumon, каре este foapte лакȣmȣ dȣпъ aчeste oaъ шi mъпînкъ o mape mȣлцime dintp'înseле. Dȣп'o лȣпъ de zile, esȣ пȣiĭ de крокоdілȣ, каре aȣ лȣпцimea ка de 6 цoлȣpĭ шi îndatъ dȣпe eшipea лopȣ din oaъ, se dȣкȣ ла pîȣpĭ, ȣnde deвinȣ ppada пeшtilopȣ mapĭ. Крокоdілȣлȣ dȣпъ че a kpeskȣtȣ, se пȣtpeште de kapne de omȣ, de animaле mamifepe, de пasepĭ шi de пeште. Modȣлȣ кȣ каре aчestȣ animaлȣ вopaче (mînкъчiosȣ) ppinde ppada лȣĭ, este челȣ ȣpmъtopȣ: елȣ se askȣnde în апъ, de ȣnde skoate afapъ пȣmaĭ вîpfȣлȣ бotȣлȣĭ sъȣ шi aшa aшteaпtъ

пînъ кîndȣ віne вр'ȣnȣ кîîne, бр'о oae, ȣnȣ поркȣ, ȣnȣ калȣ saȣ вр'ȣnȣ боȣ ка sъ беа апъ, atȣnчĭ елȣ tлȣ traџe în апъ шi îлȣ тъпînкъ; atîtȣ este de mape пȣterea sa; кеарȣ кîndȣ ȣnȣ omȣ se skaлdъ în pîȣ, крокоdiлȣлȣ este în stape a'лȣ traџe ла dînsȣ шi a'л îneка; къчĭ крокоdiлȣл аре обiчеiȣ къ, нȣ тъпînкъ прада sa віе, чi maĭ întîiȣ o traџe ка s'o îneчe de desȣбtȣл апеĭ, пе ȣрmъ o taie кȣ dinџiĭ sъĭ чеĭ tъetopi în maĭ mȣлte бȣкъџĭ шi апоĭ o тъпînкъ. Кiџĭ oameniĭ aȣ fost omopîџĭ шi înrîџiџĭ de ачеstȣ animaлȣ pedȣtaбiлȣ maĭ кȣ seamъ stpeiniĭ, каpe пȣшtiȣ шi вinȣ de se skaлdȣ în pîȣлȣ Niлȣ, îndatъ se faкȣ певъzȣџĭ: îĭ тъпînкъ крокоdiлȣ. De ачеea Eџintenii se fepeskȣ шi нȣ se skaлdȣ вара în Niлȣ, къчĭ нȣmaĭ în ziлеле челе кълdȣpoase, ачеstȣ animaлȣ este foapte perikȣлosȣ, пе кîndȣ iapna нȣ e mînкъчiosȣ. Dapȣ opĭ кîndȣ, dȣпъ mînкаре se faче ленешȣ шi пierde din aџepimea sa, dapȣ шi atȣnчĭ e perikȣлosȣ, ка sъ se апропie чine-ва

Крокоdiлȣл din Niлȣ (Crocodilus vulgaris) кu Ichneumon шi în лȣптъ кȣ Плешȣвȣ (vulturŭ).

de dînsȣлȣ шi sъ'лȣ ipiteze. Кîndȣ e пекъжitȣ skoate ȣnȣ глаsȣ adînкȣ шi tape. Крешterea крокоdiлȣлȣĭ mepџе преа înчеtȣ, абia dȣпъ 60 saȣ 80 de anĭ a terminatȣ toatъ крешterea sa, de ачеea шi лȣпџimea вieџеĭ saле e чева estpaordinapiȣ, къчĭ елȣ trъеште maĭ mȣлџĭ seколiĭ! Eatъ къ se adeвереazъ шi ла крокоdiлȣ леџеа fiziолоџiкъ каpe ziче: кȣ кîtȣ ȣnȣ animaлȣ крешte maĭ înчеtȣ, кȣ atîtȣ trъеште maĭ mȣлtȣ.

Oamenii гоniџĭ de ȣnȣ крокоdiлȣ notȣ skъпа de dînsȣлȣ кîndȣ fȣгȣ нȣ în лinie dreaптъ, чi în џirџarȣ (astfeлȣ), къчĭ atȣnчĭ крокоdiлȣлȣ, кърȣĭ e греȣ d'a ȣmбла пе ȣskatȣ, нȣ noate sъ'ĭ ȣpmeze. În џепераlȣ крокоdiлȣлȣ fiindȣ пе ȣskatȣ, e mȣлtȣ maĭ пȣџinȣ perikȣлosȣ шi maĭ пȣџinȣ disпȣsȣ ла вр'ȣnȣ atakȣ de кîtȣ кîndȣ este în апъ. Dap în totȣ timпȣлȣ trebȣe sъ se fepeaskъ чine-ва a нȣ se преа апропia de koada лȣĭ, къчĭ аре o пȣtere atîtȣ de mape în ачеstȣ opganȣ, în кîtȣ noate sъ omoape ȣnȣ omȣ нȣmaĭ prin ловitȣра eĭ.

Kîndȣ̆ oamenii ворȣ̆ съ omoape ȣнȣ̆ крокоdiлȣ̆, atȣнчĭ орĭ къ'лȣ̆ îmпȣшкȣ̆ кȣ глоанце, орĭ къ азвірлȣ̆ лапчеа пе dînsȣлȣ̆ шi îлȣ̆ пътрȣndȣ̆; însъ е рарȣ̆ ка ȣнȣ̆ глонцȣ̆, съ omoape ȣнȣ̆ крокоdiлȣ̆ ла întîia оаръ, къчĭ пелеа лȣĭ е foapte tape, întокmaĭ ка о павъзъ. Карнеа шi гръsimea лȣĭ sîntȣ̆ stimate ка аpтiколе de mîнкаре ла ȣнiĭ попȣлĭ; dapȣ̆ прin niшte гланdȣле (гîлчĭ) че аре, проdȣче о matepie граsъ, каре аре о odoape de moskȣ̆ шi каре este întpeбȣinцatъ ка помada de пърȣ̆. Eџiптeniĭ antiчĭ maĭ кȣ seamъ локȣitopiĭ din орашȣл Тева, de лîнгъ лакȣлȣ̆ Moepis, венерaȣ̆ крокоdiлȣлȣ̆ din Niлȣ̆, прекȣm шi алtе dȣоe speцe de крокоdiлȣ̆ че esistȣ̆ шi акȣm în алtе рîȣрĭ din Eџiптȣ̆; dȣпе moaptea лорȣ̆, ле аȣ̆ în бълsъmit кopпȣpiле шi ле аȣ̆ пȣsȣ̆ în monȣmente sȣбtepane лîнгъ kadaвpеле рецiлорȣ̆ лорȣ̆. În орашȣл Arsinoe, преоциĭ Eџiптeniлор antiчĭ, цинеаȣ̆ întр'ȣнȣ̆ deoseбitȣ̆ templȣ, ȣнȣ̆ крокоdiлȣ̆ domestiчitȣ̆ пе каре 'лȣ̆ нȣtpeaȣ̆, îлȣ̆ îngrijea шi îлȣ̆ îmпоdoбеаȣ̆ кȣ felȣpimĭ de opnamente шi de віжȣtepiĭ (skȣле).

Ачеastъ венерацiȣне idoлаtpъ, se esпликъ прin чiрконstanцa къ, крокоdiлȣл mъnîнкъ о mȣлцime de рептiлĭ (жiгъniĭ) foapte вътъmъtoape омȣлȣĭ în климеле калde. Аша dapȣ̆ vedemȣ̆ къ омȣлȣ̆ е în stape а венера kеаpȣ̆ пе inemiкȣлȣ̆ sъȣ̆, нȣmaĭ кîndȣ̆ шtie къ шi ачеstȣ̆ inemiкȣ̆ este о fiinцъ бȣнъ în лȣmea ачеаsta ла чева? Afaръ de нȣmiteле speцe de Crocodile каре se aflъ în pîȣлȣ̆ Niлȣ, este шi ȣн алtȣ̆ felȣ̆ de крокоdiлȣ̆, кȣ бotȣ̆ askȣцitȣ̆, каре че se нȣmeшte *Gavial* елȣ̆ tpъeшte în pîȣлȣ̆ Ганге în India, este шi елȣ̆ foapte periкȣлоsȣ̆. În Amepiкa mepidionaлъ, se гъseшte iаръшĭ ȣн felȣ̆ de крокоdiлȣ̆ кȣ нȣmipea de Kaïmanȣ̆ каре este sпаima Indieniлорȣ̆.

Toate ачеste tpeĭ speцe de крокоdiлĭ esistȣ̆ акȣm пе пъmîntȣ̆, dapȣ̆ în епока antedeлȣвianъ, esista о speцъ de крокоdiлȣ̆, каре акȣm нȣmaĭ esistъ. Ачеastъ speцъ кȣ нȣmipea de Iguanodon алȣ̆ кърȣĭ skeletȣ̆ se гъseшte шi акȣmȣ̆ îngropat în sînȣл пъmîntȣлȣĭ, авеа mъpimea estpaopdinapъ de 60 пînъ ла 70 de пiчоаре, adeкъ mъpimea ȣнеĭ бaлene шi прin ȣpmape semъna кȣ чел maĭ mape animaлȣ̆ каре esistъ акȣm în лȣme. Съ 'шi imaџine чine-ва акȣm ворачitatea ȣнȣĭ крокоdiлȣ̆ de mъpimea ȣнеĭ бaлene! Оаре ideea ачеаsta în sine нȣ е îngrozitoape? Kîte animaле antedeлȣвiane н'аȣ̆ intpatȣ̆ în stomakȣлȣ̆ ачеstȣĭ monstpȣ sînџеросȣ̆! Dакъ арȣ̆ fi акȣmȣ̆ ȣнȣ̆ asemenea animaлȣ̆ поате къ esistenцa aktȣaлъ а регнȣлȣĭ animaлȣ̆ ера amepinцatъ. Dapȣ̆ шi în ачеаstъ чiрконstanцъ se верifiкъ регȣла кȣnоskȣtъ, adeкъ къ toate animaлеле antedeлȣвiane ерaȣ̆ mȣлtȣ̆ maĭ mapĭ de кîtȣ̆ челе че esistȣ̆ акȣmȣ̆: бoȣл antedeлȣвianȣ̆ ера mȣлtȣ̆ maĭ mape de кîtȣ̆ бoȣл aktȣaлȣ̆, апоĭ шi крокоdiлȣл antedeлȣвianȣ̆ saȣ̆ Iguanodon ера de dȣоe орĭ maĭ mape de кîtȣ̆ челȣ̆ de акȣmȣ̆. Аша vedemȣ̆ къ, Natȣpa în креацiȣniле saле postepioape, а продȣsȣ̆ fiinцe animaле maĭ perfekte, maĭ frȣmoase dap maĭ miчĭ. Ideea frȣmȣseцеĭ а tpiȣmfat asȣпра idei mъpimeĭ!

Fokȣл чentpaл în sînȣл пъmîntȣлȣĭ.

Aptiколȣл 2-леа. Волканiĭ, (ȣpmape).

Vezȣвȣлȣ̆ este ȣнȣ̆ волканȣ̆ periodiкȣ̆ adiкъ: нȣ арȣнкъ лавъ шi алtе materiĭ волканiче totȣ̆ mepeȣ̆ ка Etna, чi нȣmaĭ din timпȣ̆ în timпȣ̆, este sȣпȣsȣ̆ ла niшte asemenea еpȣпцiȣнĭ. Чеа d'întîiȣ̆ еpȣпцiȣнеа sa, în timпȣpiле istopiче а fostȣ̆ чеа нȣmitъ maĭ sȣsȣ̆ ла анȣл 79 dȣпъ Xpistosȣ̆. Natȣpaлistȣлȣ̆ Plinius I. deskpie ачеаstъ katastpofъ пе каре а възȣt'о кȣ окiĭ sъĭ; afaръ de pepdepea totaлъ а нȣmiteлор tpeĭ opaше, ачеаstъ еpȣпцiȣне а fъкȣtȣ̆ шi алtе вътъmъpĭ. Dȣпъ ачеаstъ еpȣпцiȣне sînt vestite ачеа din анȣл 452 шi mȣлte алtеле пînъ ла ачеа din анȣл 1811 deskpisъ de D. Алеksandpȣ de Xȣmбoлdȣ̆. Eatъ кȣm deskpie ачеstȣ̆ челебpȣ natȣpaлistȣ̆ fenomenȣл ачеsta: N'am пȣtepe, ziче елȣ̆, съ deskpiȣ̆ speктакоlȣл grandiosȣ̆ кîndȣ̆ вîрfȣл mȣnteлȣĭ Vezȣвȣ̆ se акопере к'о короанъ de fокȣ̆, tpimiцîndȣ̆ flакърĭ îngrozitoape пînъ ла бolta Черȣлȣĭ, каре se рез-

fpîngȣ în mapea че skaldъ поалеле sale шi ачеstȣ рефлексȣ îndoit de лȣминъ, продȣче noaptea în орашȣл Neаполȣ ȣн efektȣ magikȣ; паркъ totȣ opizontȣл este învелit întp'ȣнȣ вълȣ de fokȣ. Nȣ нȣмаї pentpȣ simцȣл ведереї, dap шi pentpȣ алȣ аȣzȣлȣї ачest fenomenȣ este кȣвîршitорȣ; къчї împреȣнъ кȣ flакъріле, есȣ din inтеріорȣл мȣнтелȣї niште sгомоте înгрozitoapе. Sȣte de батеріï de tȣнȣрї слобozite toate d'odatъ, абеа ажȣнгȣ ла пȣtерea ачеstорȣ zвîкnitȣрї sȣбtерane, че se аȣdȣ kînd se întîмплъ o asemenea ерȣпцiȣне mape a волканȣлȣї. Dap, ȣpmeazъ Humbold, ка ȣн efektȣ алȣ ачestеї ешiрї de flакърї шi matepiï înfokate este къ, Vezȣвȣлȣ în timпȣл ерȣпцiȣнеї, atpaџe кътpe dînsȣл ȣмezeala аерȣлȣї, de ачееа neste Vezȣвȣлȣ anpinsȣ, se aflъ tot de ȣna ка o короанъ de нȣорї. Ачештї нȣорї negpi, skotȣ d'odatъ fȣлџере шi tȣнete, în kîtȣ este ȣн че foapte sȣблimȣ a аȣzi чine-ва ачest duo kîntatȣ de черȣ шi de пъмîntȣ; adeкъ: fie каре sгомоt шi sвîкnitȣръ sȣбtерanъ în inтеріорȣл волканȣлȣї, sînt ȣpmate d'ȣнȣ tръsnetȣ în нȣорї че se aflъ sȣsȣ în аерȣ neste волканȣ, паркъ черȣлȣ шi пъмîntȣлȣ 'шi respȣndȣ ȣнȣл altȣia mipîndȣ-se de ачеstȣ sпекtaколȣ sȣблimȣ. Dap tot d'odatъ кȣ tȣнete шi fȣлџере, kade шi o плоае mape din нȣорї d'asȣпpa Vezȣвȣлȣї, în kîtȣ пе переціï лȣї кȣргȣ pîрї de апъ: ачеasta a fъкȣt пе ȣнiї sъ'шї imaџine, къ ла ерȣпцiȣнеa Vezȣвȣлȣї ese шi апъ dintp'însȣлȣ чееа че нȣ e adevъpat, чi къ ерȣпцiȣнеa лȣї atpaџe нȣмаї плоаia din нȣорїї че sînt пе dînsȣлȣ.

Neste kîte-ва ziле, ziче Humbold, dȣне че fȣpia ерȣпцiȣнеї s'a mikшорat мȣлtȣ, am кȣtezat шi m'amȣ anponiat de марџinea кратерȣлȣї ȣïtîndȣ-мъ în inтеріорȣл лȣї. Dȣmnezeȣле, че sпекtaколȣ! Imaџinaцiȣнеa чеа маї vie, въzînd Infepнȣл în toatъ înfервinцaла лȣї, нȣ noate авеа o idee кȣратъ de мъpimea реалъ a ачеstȣї sпекtaколȣ grandiosȣ. Fȣndȣл кратерȣлȣї, d'o мъpime енормъ шi prezentatъ sȣб o formъ ръtȣндъ, ера акоперitȣ de nenȣмероase flакърї каре se sȣiaȣ din fȣndȣл кратерȣлȣї în sȣte шi miї de локȣрї; iap în mіжлокȣл ачеstȣї kazanȣ џirantikȣ, ferбеа o matepie neагръ шi flȣidъ, каре se ziче, întokмаї ка sȣna infepналъ a врържitoapелор че o prezentъ Setaneї, Прінцȣлȣї Infepнȣлȣї.

Amȣ aштеntatȣ în Neаполе kît-ва timпȣ nînъ kînd s'a stinsȣ toate ȣpmeле ерȣпцiȣнеї Vezȣвȣлȣї, atȣнчї amȣ кȣtezat шi amȣ intpat în пъȣнtpȣл кратерȣлȣї. Totȣ кратерȣлȣ se înfъцiша ка ȣнȣ kazanȣ, saȣ maї бine ка ȣнȣ пахарȣ de шamпanie. Переціï sъї ераȣ negpi nîрліці, dap în fȣndȣл лȣї amȣ въzȣt o гаȣръ din каре ieшеа fokȣ, шi niште flакърї binete întokмаї ка kînd apdemȣ пȣчioasъ. Пpintp'ачеste гъȣрї înfokate s'a menцiнȣtȣ kомȣнiкацiȣнеa întpe вatpa din sînȣл пъмîntȣлȣї шi întpe кратерȣлȣ волканȣлȣї; ачеstea sервȣ dpentȣ sigȣpanцъ în konтpa кȣtpeмȣрілор, къчї astȣнîndȣ ачеste kомȣнiкацiȣнї, гazeле sȣбtерane anpinse neaвîndȣ nе ȣnde sъ ese, ap tребȣї ка sъ продȣкъ кȣtpȣмȣре, dȣпъ кȣм s'a въzȣt ла шipȣрї de волканї întpe мȣнцi Корділерї din Amepika.

Neste kîцi-ва anї de лiniште, ziче Humbold, iаръшi amȣ vizitatȣ кратерȣл Vezȣвȣлȣї шi amȣ гъsitȣ переціï лȣї inтеріорї акоперіці кȣ nenȣмероase flорї d'o fрȣмȣseцe admipaбiлъ, nе kînd naptea esтеріоаръ a Vezȣвȣлȣї ера акоперітъ кȣ viï каре креskȣ аколо шi daȣ ȣнȣ vinȣ челебрȣ, кȣnoskȣt sȣб нȣмipea de lacryma christi. Че konтpastȣ! Astъzї în înтеріолȣл кратерȣлȣї este ка o гръdinъ fрȣмoasъ, dap mîine noate iap va deveni o вatpъ infepналъ, пътpȣнsъ de flакърї sȣбtepane шi de pîрї de лавъ fервinte каре, ȣnde atinгȣ, apdȣ шi nimiчeskȣ нȣ нȣмаї toate ачеste гръdinї шi viї, dap sate шi ораше dȣпъ împрежȣрȣ шi toatъ веџetaцiȣнеa пъмîntȣлȣї, skimбîndȣ цapa чеа maї înflopitъ întp'o deseptъ de moapte.— Voї flорілор, m'amȣ rîndit, înflopiцї кȣ бȣкȣpie шi fъръ гріже ла гȣра ачеstȣї monstpȣ каре mîine въ ва înгiцi! Aша este în лȣme, viaцa шi moaptea se întîлneskȣ adese opї. Мȣлцї din noї se aflъ nе марџinea ȣнȣї пречіпіцiȣ шi нȣштiȣ, ба înкъ se бȣкȣръ de viaцa шi esistinцa лорȣ, каре neste пȣцiне minȣte o вор nepde. Astfeлȣ a înkonцiȣpat Провеdinцa viaцa noastpъ кȣ ȣн вълȣ misteріosȣ; viitopȣл нe este кȣ totȣл некȣnoskȣtȣ. Asta este ȣнȣ mape бenefiцiȣ pentpȣ omȣ! Ȣнȣ omȣ превъzîndȣ soapta лȣї, apȣ fi o fiinцъ пȣцinȣ fepiчitъ!

Din чеде esпȣse nînъ акȣм am въzȣt къ, esistȣ nе sȣпpafaцa пъмîntȣлȣї niште локȣрї каре sîntȣ întp'o kомȣнiкацiȣне кȣ inтеріорȣлȣ пъмîntȣлȣї, пpin каре ese fokȣ шi алте matepiї înfokate шi

fлȣide, ши къ ачеste локȣрĭ se нȣmeskȣ волканĭ. Între ачештĭ волканĭ, ȣнiĭ лȣкрezȣ totȣ mереȣ ши se нȣmeskȣ волканĭ aktiвĭ (s. e. Etna ши Stromboli, în Siчiлia ши Hecla în insȣлa Isлanda); алцĭ волканĭ sînt aktiвĭ нȣmaĭ din intервалȣ în intервалȣ ши se нȣmeskȣ волканĭ періodiчĭ (s. e. Bezȣвȣ); iар алцiĭ aȣ лȣкрat о datъ ши пе ȣртъ s'aȣ stinsȣ aȣ tрекȣt miĭ de anĭ de kînd sînt stinшĭ ши d'a tȣнчĭ н'aȣ maĭ лȣкрat niчĭ о datъ; ачештĭ волканĭ se нȣmeskȣ волканiĭ stinшĭ. Sîntȣ акȣm о *mȣлцime* de църĭ, ȣnde se гъseskȣ ȣрme de волканĭ stinшĭ, înkъ din naintea timпȣрiлорȣ istoріче, ба înkъ sîntȣ în Eȣропа църĭ întреџĭ, komпȣse нȣmaĭ de продȣkteле волканiлор, че aȣ esistatȣ аколо de ши miĭ de anĭ, de atȣнчĭ н'aȣ maĭ лȣкрat. S. e. în чentрȣл Fрanчеĭ, în *цinȣtȣл нȣmitȣ* Puy de Dôm, în Цермania în totȣ цinȣtȣл Rinȣлȣĭ, нȣmitȣ Siebengebirg; maĭ toate Боеmia, Ȣнгаріа ши maĭ кȣ seamъ Tрansiлвania, sîntȣ църĭ *ȣnde maĭ nainte кȣ miĭ de anĭ, ерaȣ волканĭ* foарte aktiвĭ каре s'aȣ stinsȣ înkъ naintea înчепȣtȣлȣĭ timпȣрiлор istoріче; къчĭ niчĭ о istoрie нȣ ворбеште de волканiĭ Fрanчеĭ saȣ aĭ Цермanieĭ; кȣ toate ачеstea în локȣл лорȣ aȣ ръmasȣ ȣрme netъгъdȣite каре провъ презенца лорȣ în timпȣріле de atȣнчĭ. Sîntemȣ înкредiнцaцĭ къ mȣнteле нȣmit Вълканȣ, че se aflъ între Tîргȣл Жiȣлȣĭ ши Брашовȣ, este asemenea ȣn волканȣ stinsȣ de mȣлte seколе.

Волканiĭ aktiвĭ ши періodiчĭ, se aflъ акȣm пînъ ла 500 пеste totȣ пъmîntȣлȣ.

Naцiȣniле antiче кȣноштеaȣ волканiĭ нȣmaĭ дȣпъ forma лорȣ de mȣнцĭ izoлaцĭ; акȣm însъ цеографiĭ кȣnoskȣ шiрȣрĭ imense de mȣнцĭ înaлцĭ, каре *maĭ toцĭ sînt волканĭ*. S. e. între mȣнцiĭ Himalaia în чentрȣл Asieĭ, se aflъ шiрȣрĭ de mȣнцĭ волканiчĭ, dарȣ maĭ кȣ seamъ în Aмеріка гъsimȣ ȣn mаре шiрȣ de mȣнцĭ нȣmiцĭ Andes s'aȣ Cordiliéres каре stреватȣ toatъ Aмеріка de ла Sȣdȣ кътре Nордȣ, *ши în ачеstȣ шiрȣ de mȣнцĭ*, чеа maĭ mаре парte sînt волканĭ. Ачеаstъ чірkonstanцъ провъ къ, Aмеріка este întр'adeвърȣ kontinentȣлȣ челȣ maĭ нȣоȣ каре а ешitȣ din mîiнеле Natȣреĭ, de ачееа комȣнiкацiȣнеа лорȣ кȣ fокȣлȣ чentралȣ алȣ пъmîntȣлȣĭ, нȣ s'a întеrȣптȣ înkъ пînъ акȣmȣ. Eatъ провaтȣ къ, Aмеріка нȣ нȣmaĭ къ s'a deskoперit maĭ tîрziȣ de kîtȣ челе-лалте пърцĭ але пъmîntȣлȣĭ, чĭ s'a ши format maĭ tîрziȣ.—

Продȣkteле волканiче adeкъ, materiiле ешite din кратерȣлȣ волканȣлȣĭ прin ерȣпцiȣne, sîntȣ челе ȣрmъtoаре:

Лава, каре este компȣsъ de feлȣрimĭ de minерале, însъ toate fлȣide ши fервiнцĭ; fервiнцеала ачеsteĭ лаве este atîtȣ de mаре, în kîtȣ пе орĭ че корпȣ каре'лȣ atinце, îлȣ арde кȣ totȣлȣ, кеарȣ арборiĭ верzĭ; ачеаstъ лавъ kînd se ръчеште, formeazъ ȣнȣ корпȣ негрȣ ши foарте soлidȣ, каре е întребȣinцatȣ în Italia dрeптȣ skȣлъ; însъ se deoseбеште dȣoe stрate în лавъ; чеа sȣперioаръ каре se ръчеште maĭ кȣрîndȣ este sпонцiоасъ, пе kînd чеа inferioаръ каре se ръчеште пеste mȣлцĭ anĭ, devine atȣнчĭ компактъ ши soлidъ. Din timпȣлȣ каре tрече пînъ kînd лава съ ръчеште, поаte съ aĭбъ чine-ва о idee de кълдȣра еĭ чеа пеste mъsȣръ. Аша штimȣ къ ла ȣнеле ерȣпцiȣнĭ але Bezȣвȣлȣĭ ш'але Etneĭ, лава inferioаръ а аръtat ши пеste 50 de anĭ, ȣнȣградȣ însemnatȣ de кълдȣръ! Dарȣ ла волканȣ din insȣла Tenerifa, (Pic de Tenerifa) s'a оbсерват оаре-каре кълдȣръ ши ла лава каре de 400 de anĭ, ешise din гȣра кратерȣлȣĭ!

Kînd лава е кȣргъtoаре este foарte перiкȣлоасъ пentрȣ цара каре înkonцiоаръ волканȣ. S. e. nainte чiнчĭ-sпре-zече anĭ, ȣнȣ рîȣ de лавъ кȣргъtoаре ешind din волканȣл Etna а deвastat о mȣлцime de sate ши кеарȣ орашȣл Catane, ȣnde а omорît sȣte de oаmenĭ ши de animaле domestiче, dъръmînd kasе ши гръdinĭ, întр'ȣнȣ кȣвîntȣ а пȣstiitȣ о царъ foарте înflоritъ, ла о întindере mаре împреџiȣрȣлȣ волканȣлȣĭ. Ачеаstъ katastрофъ каре s'a întîmплатȣ în ziлеле noаstре, este deskрisъ de maĭ mȣлцĭ saвanцĭ каре aȣ обсерват'о de апроапе. Eĭ zikȣ, рîȣл лавеĭ кȣргъtoаре se веde zioa de denapte ка ȣнȣ рîȣ негрȣ, meрgîndȣ к'о mаре repezeчiȣne; орĭ че fiinцъ вie каре se aflъ *în кȣрsȣл лȣĭ, este перdȣtъ*. Ачеstȣ рîȣ infernaлȣ, нȣ fаче niчĭ ȣнȣ sgomotȣ în кȣрsȣ'ĭ, de ачееа este ши maĭ перiкȣлосȣ, къчĭ kînd odatъ а sȣрпринсȣ пе чine-ва, нȣmaĭ skапъ. Dȣпъ sȣпрафаца лȣĭ нȣ ese niчĭ ȣнȣ fȣmȣ saȣ skînteĭ de fокȣ saȣ alte semne, каре арȣ anȣнца кълдȣра лȣĭ чеа estраоrdinаръ; нȣmaĭ kînd întîлнеште пе вр'ȣнȣ корпȣ inflamaбiлȣ, s. e. ȣнȣ арборȣ saȣ о kasъ, se апріndȣ

ші ардŭ кȣ о репезечiȣне аша de маре ші к'о flакъре аша de vie în кîtŭ atȣnчї se кȣноаште кълdȣра terribilъ а ачestȣї рîȣ estraordinарŭ. Dарŭ ноаntea, sпекtакȣл лавеї кȣргъtoаре este маї грandiosŭ, къчї se înfъцішеазъ ка ȣнŭ рîȣ înfокаtŭ, ка ȣнȣлŭ dintр'ачеле рîȣрї fабȣлоаse але Mitoлоџiеї, каре копрindŭ flакърї în локŭ de anъ; toate sȣпрafaцa а лавеї кȣргъtoаре este atȣнчї înвелitъ întр'о лȣміnъ рошie ші intensъ каре este vizibilъ ла о întindере destȣлŭ de însemnatъ; апої ла вале ȣnde se respîndеште маї мȣлtŭ, prezintъ ноаntea ка о маре înfокаtъ. Че sпекtакоlŭ grandiosŭ ші înгрozitорŭ tot d'о datъ!

În Italia fак ŭ din лавъ felȣрimї de обiекte de арte, каре sîntŭ d'о колоаре неагръ ші foarte tарї; în ȣнеле локȣрї în Siчiлia întреȣбinцезŭ лава drentŭ калdарîmŭ пentрȣ tъріmea еї; însъ tъріmea ачesteї лаве съ раноаrtъ нȣмаї ла партеа sa interioаръ, пе кînd sȣпрafaцa кȣргъtoаре, кеарŭ кînd se ръчеште totŭ нȣ se întъреште мȣлtŭ чi formеазъ ȣнŭ felŭ de materie пороасъ ші лесне desnartŭ.

Afаръ de лавъ маї есе din кратерȣл волканȣлȣї аktivŭ о materie верde ші transпarentъ, каре seамънъ мȣлtŭ кȣ бȣкъцї d'о бȣtелкъ sпартъ; ачеастъ materie se нȣмеште obsidianŭ.

Поnчiŭ (ponce), adeкъ nеаtра пороасъ каре о întреȣбinцезŭ tîmпларіi кînd nолеsкŭ mобiле, este iар ȣнŭ produktŭ волканiкŭ.

Пе лîнгъ ачеаsta, маї есе din волканŭ ші о мȣлцime de ченȣшъ каре devine кîte о datъ foarte periкȣлоасъ пentрȣ царъ în mizлокȣл къреiа se афлъ волканї, (прекȣм амŭ възȣt маї sȣsŭ къ, ачеаsta а fostŭ каȣzа каре а дъріmatŭ treї ораше antiче: Herculanum, Pompeia ші Stabea); în anȣл 1812, волканȣл Sant-Vincent din insȣлеле Antille, а арȣnкat ченȣшъ пînъ ла insȣла Barbados, ȣnde а întȣнекat лȣміna zileї, darŭ în anȣл 1813, волканȣл Sumbava а арȣnкatŭ ченȣшъ пînъ ла о denъrtаре de 290 miле џеографiче!

Sîntŭ ші nеtре мiчї нȣмite rapilli saŭ puzolane, че есŭ în кътimї марї din гȣра волканȣлȣї, ачеste nеtре fiind flȣide (moї) кînd есŭ din гȣра кратерȣлȣї, съ întъреskŭ sȣsŭ în аерŭ nеste кратерŭ ші formезŭ ачееа че se нȣмеште бомбе волканiче, каре орї къ каdŭ înaпоï în гȣра кратерȣлȣї, орї къ sîntŭ арȣnкate afаръ din волканŭ, ла локȣріле каре îлŭ înкопџiорŭ ші produкŭ аколо маре devastaцiȣне întокмаї ка бомбеле de резбелŭ.

Dакъ чine-ва воеште съ аїбъ о idee de пȣtереа ачеstор бомбе волканiче, ші de toатъ енерџiеа ȣнȣї волканŭ, съ штie къ s'а калкȣлаtŭ къ, пȣtереа ерȣntivъ каре este în stаре а рiдiка materiiле волканiче din fȣndȣл мȣntелȣї Etna пînъ ла о înълцime de 3300 пiчоаре, este екȣалъ кȣ о пȣtере d'о sȣtъ de орї маї маре, de кîtŭ а машinелорŭ de вапоаре челорŭ маї пȣtерniче! Аша дарŭ бомбеле волканiче ловеskŭ кȣ о пȣtере мȣлt маї маре de кîtŭ ачеле кȣ пȣлбере.

Este о чiркоnstanцъ ремаркабiлъ къ, пе кînd волканiї аktivї, în епока аktȣалъ а пъмîнtȣлȣї ші postdiлȣвiанъ, (dȣпе потопŭ), produкŭ лавъ, волканiї каре ера аktivї în епочеле antedeлȣвiане (înainte de потопŭ), н'а produсŭ нiчї лавъ, нiчї ȣна din челе-лалте produкte нȣмite маї sȣs, чi în локȣлŭ лорŭ, аŭ produсŭ dȣoе produкte кȣноskȣte sȣб нȣміреа de Basalt ші de Trachyt, каре нȣ se маї produкŭ în волканiї d'акȣмŭ. Se веde къ, пъмîнtȣлŭ а перdȣtŭ факȣлtatea d'а produче din sînȣл лȣї Basalt ші Trachyt. Аsta нȣ требȣе съ не адȣкъ мiраре, къчї stȣдiȣл Џеолоџiеї аратъ къ а fostŭ ȣнŭ tîмnŭ în каре пъмîнtȣл а produсŭ toate metaлеле че se афлъ în sînȣл лȣї; dȣпъ че а treкȣt ачеастъ епокъ metaлiferе а пъмîнtȣлȣї, елŭ н'а маї fostŭ în stаре а produче metaле. Аша дарŭ прекȣм пъмîнtȣл а пierdȣt акȣм факȣлtatea d'а produче аȣрŭ, арџintŭ ші челе-лалте metaле, аша а пierdȣt ші факȣлtatea d'а produче Basaltŭ ші Trachytŭ.

Kîndŭ ȣнŭ волканŭ есе în mizлокȣл очеанȣлȣї (волканŭ sȣб-mаринŭ) atȣнчї s'аратŭ toate пречitatiле fenomene, afаръ нȣмаї de flакърї, каре нȣ есŭ пе sȣпрafaцa мъреї. Dар afаръ de ешіреа sȣsŭ пречitateї insȣле, Iȣлiа saŭ Ferdinandea în anȣл 1831, s'а întîмплat în tîмnȣріле istoriче ші маї мȣлte алte ерȣпцiȣнї sȣб-mаринŭ кеарŭ ші formареа ерȣntivъ а кратеріlорŭ în mizлокȣл мъреї.—

Џеолоџiї deosibeskŭ акȣмŭ кратеріi de рiдiкаре (cratères de soulevement), de чеї de ерȣпцiȣне, adeкъ: кînd пȣtереа рiдiкъtoаре а газелорŭ sȣбterane (despre каре вомŭ ворбi în artiкоlȣл viitорŭ) este foarte tаре, atȣнчї нȣ

нȣmaĭ къ pidікъ ȣnȣ mȣnte în forma konікъ, dар mi iлȣ пътрȣnde în вірfȣ din каре есе лавъ mi flакърĭ mi atȣnчĭ esistъ ȣnȣ кратерȣ de ерȣпціȣне, (cratère d'éruptio) еар *kînd пȣterea* pidікъtoаре а газелорȣ sȣbterane нȣ е аша de mаре, în kîtȣ съ поatъ пътрȣnde вірfȣл mȣntелȣĭ pidікаt mi съ'лȣ гъъреаскъ atȣnчĭ ръmîne нȣmaĭ mȣnteле pidікаtȣ în forma konікъ кȣ о апъsаре пе вірfȣл лȣĭ mi atȣnчĭ se formează ȣnȣ кратерȣ de pidікаре. dарȣ нȣ de ерȣпціȣне; кеарȣ ла волканȣл Везȣвȣ, аветȣ ȣnȣ кратерȣ de pidікаре (нȣmit ла Somma), каре înkonціоаръ кратерȣл *de ерȣпціȣне* че s'a format în анȣл 79 dȣпъ Хрistȣ.

Între продȣктеле волканіче требȣе съ поmenimȣ mi materiile газоасе saȣ абȣроасе. Aчеste газе sîntȣ komпȣse de вапорĭ de апъ amestekate кȣ газе de ачidȣ sȣлfosȣ, ачidȣ карбоnікȣ ш. ч. л; însъ газе de ачidĭ sȣлfomĭ, sîntȣ челе maĭ dominante mi esȣ din волканȣ înкъ mȣлtȣ timпȣ dȣпе че а înчetat aktiвitatea sa ерȣпtiвъ. De ачееа, asemenea волканĭ stinmĭ продȣкторĭ de газе sȣлfoase, se нȣmeskȣ *soлfatape* каре deвinȣ о богъціе пentрȣ царъ ȣnde se aflȣ, fiind къ se депȣnȣ аколо кътъцimĭ imense de sȣлfȣ saȣ пȣчіоасъ, ȣnȣ aptiкоȣ foapte треȣinчоsȣ în timпȣлȣ nostрȣ, нȣ нȣmaĭ пentрȣ iарба de пȣшкъ, чі пentрȣ felȣpimĭ de indȣstpiĭ kimiче, каре maĭ toate se ȣpmezȣ прin вitpioлȣ saȣ ачidȣ sȣлfікȣ, каре провine din sȣлfȣ. Neaполе mi Siчіліa, sîntȣ църіле каре esпoptȣ кътъцimĭ imense de пȣчіоасъ în toatъ Еȣропа mi maĭ кȣ seamъ în Англіa, пentрȣ препарацiȣnea вitpioлȣлȣĭ. Ба înкъ кȣ kîцĭ-ва anĭ 'nainte, kînd гȣвернȣл Neaполitanȣ, а врȣtȣ а попрі esпoptaціȣnea пȣчіоасеĭ în Англіa, ачеastъ din ȣpmъ ера rata съ деклapе ресбелȣ гȣвернȣлȣĭ din Neaполȣ нȣmaĭ din каȣza ачеasta. Богъціiле de депоzite de пȣчіоасъ în Neaполȣ mi Siчіліa, провinȣ din вȣлканіĭ Везȣвȣ, Etna mi Stromboli, каре esistȣ аколо. Dарȣ mi în нордȣл Еȣропеĭ, în insȣла Isлanda, în ачеastъ insȣлъ акоперитъ de волканĭ aktiвĭ mi înfoкaцĭ, aflîndȣ-se întр'о кліmъ глачіалъ, în ачеasîъ insȣлъ, zічem, se гъseskȣ депоzite mapĭ de sȣлfȣ. S'a fъкȣtȣ калкȣле mi s'a гъsitȣ къ ачеste депоzite, aȣ аколо о гроsime de 30 de пічоаре, прin ȣpmаре Isлanda sinгȣръ арȣ fi de ажȣnsȣ а îndestȣла toatъ лȣmea кȣ пȣчіоасъ sekȣлĭ întреџĭ; însъ este аколо о mаре înkonвenienцъ, fiindȣ-къ sъпъторĭ нȣ потȣ съ sапе adînkȣ, къчĭ ла оаре-каре adînчime de пȣціне пічоаре, пȣчіоаsa este аша de fервinte în kîtȣ лȣкрътopiĭ нȣ потȣ съ пȣie пічіорȣл аколо ка съ лȣкреze.

Dарȣ în ȣнеле локȣрĭ вапоріĭ ачеstia de ачidĭ sȣлfosȣ mi карбоnікȣ, каре esȣ din волканіĭ aktiвĭ mi stinmĭ, deвinȣ аша de tapĭ în kîtȣ ȣmплȣ аерȣл църеĭ, dȣпе împрежȣрȣлȣ волканȣлȣĭ mi iлȣ otpъвeskȣ; къчĭ нічĭ omȣлȣ нічĭ алtȣ animaлȣ нȣ поate. трі întр'ȣnȣ аерȣ înкъркаtȣ кȣ газе de ачide sȣлfosȣ saȣ карбоnікȣ. S. E. în Iava, este ȣnȣ локȣ нȣmitȣ валеа otpъвitъ saȣ валеа de moapte, (Gueno-Upas); ачеаstъ вале, este snaĭma локȣitopiлорȣ d'аколо; къчĭ kîndȣ intpъ чіне-ва întр'însa, îndatъ каde moptȣ; de ачеia нічĭ omȣлȣ, нічĭ animaлеле нічĭ кеарȣ пъсъріле din аерȣ нȣ se апропіе ла ачеstȣ локȣ otpъвitȣ. Ȣnȣ воіажорȣ modернȣ каре, de департе, s'a ȣitatȣ ла ачеstȣ локȣ кȣріоsȣ zіче: валеа ачеasta este demартъ mi tpistъ, нічĭ о ȣpmъ de віацъ нȣ se гъseшte împреціȣрȣл еĭ; еа поate съ аĭбъ ȣnȣ diametpȣ de kîte-ва sȣte de metpі mi нȣ е преа adînкъ; ȣitîndȣ-не în пъmîntpȣл еĭ amȣ възȣtȣ о mȣлціmе de оасе de оаменĭ, de каĭ, de боĭ mi de пасерĭ, каре se aflȣ аколо ръsпîndite mi кеарȣ албite de вekime. Amȣ врȣtȣ съ fакȣ о înчеркаре, amȣ лȣat kîineле meȣ mi iлȣ amȣ арȣnкаtȣ în ачеа вале; kîineле, dȣпе че а ажȣnsȣ în fȣndȣ, а fъкȣtȣ kîte-ва miшкърĭ конвȣлzіве кȣ пічіоареле mi песте dȣое, треĭ minȣte а fostȣ moptȣ; аша de tape este венinaтъ ачеаstъ вале! Еаtъ къ аерȣлȣ каре, în ценере, е прічinȣлȣ віецеĭ, deвine kîte о datъ рeziденца морцеĭ.

Komȣnікаціȣne шtiinцifікъ Mікъ.

Istopia deskoпepipeĭ diamanціlорȣ de Брasiліa.

Diamantȣл, ачеastъ пеатръ аша de лȣчitoаре kind este тъiatъ mi полеitȣ, în stapea natȣраль nefiindȣ тъiatȣ, нȣ stpълȣчemte нічĭ de кȣmȣ d'ачееа требȣе а авеа чіне-ва okiĭ esepsaцĭ supe а пȣtea deosebi diamanцĭ d'алте петре opdinape; de ачееа mȣлцĭ anĭ, minepiĭ каре aȣ sъпаtȣ dȣпе аȣрȣ în opaшȣл Villo-de-Principe în Брasiліa гъsindȣ, аколо diamanціĭ, iĭ aȣ *sokotitȣ* de nimte петре кpistaліче opdinape mi ле aȣ adȣs копіiлор гȣвернаторȣлȣĭ de жȣкърie. Песте mȣлцĭ anĭ, гȣвернаторȣл întopкindȣ-se în Еȣропа, mi adȣкind ачеste петре кȣ sine din intimпларе ȣn ціȣваерціȣ din Amstepdam а кȣnoskȣt adeвърata лорȣ валоаре ка diamanцĭ, mi de atȣnчĭ а înчепȣtȣ esпoptaціȣnea de *diamanцĭ* din Брasiліa în Еȣропа, каре а îmбогъцit Брasiліa пînъ акȣmȣ кȣ milioane.

Tiпъpitȣ în Tiпографia Колеціȣлȣĭ Sf. Saвва.